

IMMANUEL WALLERSTEIN BAKIŞ AÇISIYLA OSMANLI'DAN TÜRKİYE
CUMHURİYETİNE EKONOMİK VE POLİTİK DEĞİŞİKLERİN ANALİZİ

ANALYSIS OF THE REPUBLIC OF TURKEY FROM OTTOMON EMPIRE
ECONOMIC AND POLITICAL CHANGES BY IMMANUEL WALLERSTEIN
PERSPECTIVE

Seda Gözde TOKATLI ¹

Özet

Kapitalist düzen ülkelerin gelişmişlik ve az gelişmişlik seviyelerini belirlerken, kapitalizmin gelişiminde yaşanan bağımlılık ilişkisi yapısal hiyerarşik düzenin yeniden inşa edilmesine yol açmaktadır. Uluslararası sistem içerisinde kapitalist ekonomi üzerinde etkin rol oynayan devletler sistem içerisinde yer alan merkez(gelişmiş) ve çevre (az gelişmiş) ülkelerin gelişmişlik seviyelerini belirlemektedir. Amerikalı sosyolog "Immanuel Wallerstein" ekonomik ve politik sistemi yorumlarken gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere odaklanarak "Dünya Sistem Teorisi" ile açıklık getirmektedir. Dünya Sistem teorisi, dünyayı merkez, çevre ve yarı çevre ülkelere bölen bölgeler arası ve uluslararası işbölümünü ifade etmektedir. Bu çalışmada, Osmanlı Devletinin dünya sistemi içerisine nasıl eklemlendiğini ve neden gelişmiş ülke seviyesinden az gelişmiş bir ülke konumuna geçiş yaptığı "Bağımlılık Teorisi" kapsamında incelenecektir.

Osmanlı Devleti 16. ve 17 yy. 'da kapitalist ekonomik düzen içerisindeki entegrasyonunun gerçekleştirilememesi, Avrupa kapitalizminin gelişimi ile yakından ilgilidir. Dünya kapitalist düzeni Osmanlı Devleti'ni kendi içerisine çekerek onun üretim biçimini, yönetim şeklini ve toplumsal yapısını değerler ve fikirler üzerinden yeniden biçimlendirmiştir. Osmanlı Devleti'nin kapitalist ekonomiye eklemlenmesiyle başlayan çevreleşme süreci ekonomik, toplumsal ve siyasi yapının dönüşümü ile daha belirleyici olmuştur. Osmanlı devletinin Dünya sistemine nasıl eklemlendiği ve tedricen nasıl bağımlı bir ekonomiye dönüştüğü, ya da nasıl çevreleşme süreci yaşadığını anlamak önemlidir. Osmanlı devleti yerine kurulan Türkiye Cumhuriyeti devleti, çevre konumundan yarı çevre ülke konumuna yükselmesini sağlamıştır. Kapital yönetim anlayışının Türkiye'ye sunduğu Neo liberal politikalar bağımlılık ve çevreleme politikalarının temelini oluşturmaktadır. Günümüzde kapitalist dünya düzeni, gelişmiş ülkelerin ekonomik faaliyetlerini sürdürülmesini desteklerken, Türkiye çevre ve merkez ülkeler arasında köprü rolü oynamaya devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Türkiye Cumhuriyeti, Neo-Liberal Teori, Dünya Sistemleri Analizi

Abstract

While the capitalist system determines the development and underdevelopment levels of the countries, the dependency relationship experienced in the development of capitalism leads to the re-construction of a structural hierarchical order. States that play an important role in the

¹ Ege Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü Doktora Öğrencisi, sedagozde@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-1880-1338

capital economy determines the development levels of the central(developed)and peripheral (less developed) countries in the international system. American sociologist ‘Immanuel Wallerstein’ who interpreting the economic and political system, clarifies it with ‘World System Theory’ by focusing on the developed and developing countries. ‘World-system Theory' refers to the inter-regional and transnational division of labor, which divides the world into core countries, semi-periphery countries and the periphery countries.

In this paper, how the Ottoman State was articulated in the world system and why it transitioned from central to periphery state status in the system will be examined within the scope of ‘Dependence Theory.’ The failure of the Ottoman Empire to integrate into capital economic order in the 16th and 17th centuries is related to the development of European capitalist economical process. The world capitalist order that pulled the Ottoman Empire into itself and reshaped its production style, governing structure and social order through its values and ideas. The encirclement process that started with the articulation of the Ottoman Empire to capitalist economy became more determinant with the transformation of the economic, social and political structure. It is important to understand the process how the Ottoman Empire is gradually integrated into world economics system and turn into dependent economy in the system. Instead of the Ottoman Empire established the Republic of Turkey led to rise its position from periphery to semi periphery state status. The Neoliberal policies that offered by the capitalist states to the Turkey forms the basis of the dependency and containment relationship. Today, as capitalist world order helps to maintain the economic activities of the developed countries, Turkey continues to play a bridge role between the peripheral countries and developed countries.

Keywords: The Ottoman Empire, The Republic of Turkey, Neo-Liberal Theory, World System Analysis

1. GİRİŞ

Dünya sistemi içerisinde yer alan birçok ülke 16.yüzyılın sonlarından 19.yüzyıl'a kadar kapitalist ekonomik modelin içerisinde yer almaya başlamıştır. Kapitalist yönetim anlayışı merkez ve çevre ülkeler arasındaki ilişkilerin belirginleşmesine yol açmıştır. Kapital düzen içerisinde gelişmiş ülkelerin geliştirmekte olan ülkelerin üzerinde sahip olduğu ekonomik gücün siyasi güce olan katkısı sistemin yeniden şekillenmesinde büyük öneme sahiptir. Geliştirmekte olan ülkeler yürüttükleri politikaları ile yetki ve sorumluluk alanlarını genişletmektedir. Kapitalist sisteme dayanan toplumlarda, üretimin devam etmesi aynı zamanda tüketime olan eğilimin yani talebin artmasına bağlıdır. Küreselleşme ile birlikte daha fazla tüketim kapitalist düzende sermaye sahiplerinin daha fazla kar etmesine yol açarken, ihtiyaçlarını doyum seviyesine ulaştırmaya çalışan alt sınıfın daha fazla çalışması ise kapitalist ülkelerin artı değer sağlamasına yol açmaktadır.

Kapital düzen içerisinde gelişmiş ülkelerin geliştirmekte olan ülkelerin üzerinde sahip olduğu ekonomik gücün siyasi güce olan katkısı sistemin yeniden şekillenmesine yol açmaktadır. Geliştirmekte olan ülkelerin geliştirmekte olan devletlerin ekonomileri, teknolojileri ve kaynakları üzerinden yürüttüğü hakimiyet politikaları yetki alanlarının genişlemesine yol açmaktadır.

IMMANUEL WALLERSTEIN BAKIŞ AÇISIYLA OSMANLI'DAN TÜRKİYE CUMHURİYETİNE EKONOMİK VE POLİTİK DEĞİŞİKLERİN ANALİZİ

Küreselleşme kavramı kapitalist düzeni beslerken sistem içerisinde ki kutuplaştırmayı arttırmaktadır. Kapitalist düzen sonucunda gelişmiş ve gelişmemiş ülkeler arasında ortaya çıkan kutuplaşma, sömürü ilişkisi sonucunda belirginleşmiştir.

Osmanlı Devletinde ekonomik ve toplumsal tabanlı başlayan gerileme 17. ve 18.yüzyılda yaşanan gelişmeler ile yakından ilgilidir. 19. yy'da Osmanlı ekonomisi kapitalist ekonominin yol açtığı kısıtlamalar içerisinde yer alarak kendi kendini idare edemeyen bir çevre ülke konumuna geçiş yapmıştır. Dolayısıyla Avrupa kapitalizmi Osmanlı devletinin içine nüfus etmesinde büyük rol oynamıştır. (Wallerstein,2014,398) Osmanlı'nın son döneminde ortaya çıkan önemli dış ticaret ve borç açıkları, üretim gücünü kaybeden bir ülke olması ekonomik yönde, süreklilik arz eden gerilemesine yol açarken, toplumsal tabanlı yaşadığı Batılılaşma girişimleri bürokratik ve yapısal anlamda dönüşüme yol açmıştır.

Osmanlı Devleti'nin Avrupa kapitalist düzen içerisinde eklenmesi çevre ekonomik modeline dönüştürülmesine ve bir sömürge ülkesi gibi yönetilmesine yol açmıştır. Osmanlı devleti çevre ülke konumunda iken, Türkiye Cumhuriyeti devleti ise günümüzde yâri çevre bir ülke konumuna geçiş yapmasını sağlamıştır.

2. BAĞIMLILIK İLİŞKİSİNİN TEORİK ANALİZİ

Küreselleşme, kapitalizmin gelişmiş bir sonucudur. Bağımlılık teorisyeni Immanuel Wallerstein, kapital dünya düzeninin 16.yüzyıldan bu yana devam ettiğini dile getirmektedir. Kapitalizmin gelişimi ile ilgili Wallerstein, 14.yy tarımın ve feodalizmin çeşitli nedenlerle krize girmesinin kapitalist ekonominin oluşmasının önünü açtığını söylemektedir. Immanuel Wallerstein, gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasındaki bağımlılık ilişkisini "Dünya Sistem Teorisi" ile açıklamaktadır. Bağımlılık teorisi, kapitalist gelişme sürecini eleştirirken, sistemin gelişmiş ülkelerin lehine devam ettiği yönünde tezini de ortaya koymaktadır. Wallerstein, az gelişmişlik ve gelişmişlik kavramı arasındaki bağlantıyı açıklarken küresel işbölümü, ucuz işgücü hammadde kaynağı, karşılıklı ilişkilerin önemine vurgu yapmaktadır. Büyük güçlerin sistem içerisinde oynadığı rol merkez(gelişmiş) ve çevre(az gelişmiş) ülkeler arasında karşılıklı ilişki ağını ortaya koymaktadır. Uluslararası sistem hem bireyler, hem şirketler hem de devletler arasında karşılıklı çıkar ve rekabet ilişkileri çerçevesinde ilerlemektedir.

Az gelişmiş ülkelerin gelişmiş ülkelere olan bağımlılığı gelişmiş ülkelerin kalkınmasına, az gelişmiş ülkelerin hiçbir zaman gelişmiş ülkelerin seviyesine ulaşamamasına yol açmaktadır. Merkez ve çevre ülkeler arasındaki bağımlılık ilişkisi devam ettikçe, çevre ülkelerin kalkınması, gelişmesi ve zenginleşmesi mümkün değildir. Az gelişmiş ülkelerin üzerinde yürütülen küresel yayılma politikaları gelişmiş ülkelerin çıkarlarına hizmet etmektedir. Az

IMMANUEL WALLERSTEIN BAKIŞ AÇISIYLA OSMANLI'DAN TÜRKİYE CUMHURİYETİNE EKONOMİK VE POLİTİK DEĞİŞİKLERİN ANALİZİ

gelişmiş ülkelerin merkeze olan bağımlılığı sistem içerisindeki eşitsizliğin artmasına ve insani değerlerin çığnenmesine yol açmaktadır.

Az gelişmiş ülkelerin gelişmemesinin nedeni, sömürgeci tarihsel geçmişleri, kendi içinde yaşadıkları iç çatışmalar, buldukları coğrafi şartlar ve kapitalist sistem içerisindeki pasif rolleri büyük etki yaratmaktadır. Wallerstein merkez ve çevre ülkeler arasındaki bağımlılık ilişkisini dört sermaye döngüsü üzerinden tarihsel olarak analiz ederken her bir döngüde farklı mekanizmaların rol oynadığını belirtmektedir. Ceneviz hegemonyasında şehir devletleri, Hollanda hegemonyasında feodal yapı, İngiltere hegemonyasında sömürgeci imparatorluklar ve Amerikan hegemonyasında ise ulus devletlerin küresel sermaye üzerindeki öneminden bahsetmektedir. Toplumsal kalkınma şehir devletlerinde tarımsal üretim, feodal yapılarda denizcilik sektörü, sömürgeci sistemlerde sanayi devrimi ve ulus devlet yapısında ise şirket temeli çok uluslu şirketler aracılığıyla gerçekleşmiştir. Dünya sistem teorisi, kapitalizmin tarihsel olarak ortaya çıktığı ve nasıl yol aldığını tanımlarken, hegemonik düzenin nasıl inşa edildiğini açıklamaktadır. Modern tarihi feodal düzenden ulus devlet modeline kadar devam eden süreç ekonomik temelli bağımlılık ilişkisi üzerinden tanımlanmaktadır. Küreselleşme ve sanayileşme orta sınıfa avantajlar sağlarken, merkez ülkelerin ise zenginleşmesine yol açmaktadır. Merkez ülkeler dünya ticaret düzenini kendi çıkarları doğrultusunda düzenlerken, az gelişmiş ülkelerin küresel iş bölümünden faydalanarak üretim risklerini azaltmakta ve aynı zamanda ucuz girdiler sayesinde sermaye birikimini artırmaya devam etmektedir.

Wallerstein, dünya sistemi teorisini açıklarken tanımladığı merkez ve çevre ülkelere ek olarak yâri çevre ülke kavramını da ön plana çıkararak, yarı çevre ülkelerin merkez ve çevre arasında oynadığı köprü rolüne önemle vurgu yapmaktadır. Devletlerarasındaki bağımlılık ilişkisi uluslararası işbölümü çerçevesinde yeniden tanımlanmaktadır. Sistem içerisinde yer alan ülkelerin sahip olduğu farklı sosyo-ekonomik yapı küresel iş bölümü ve sermaye birikimindeki rolü ile yakından ilgilidir. Merkez, çevre ve yâri çevre ülkelerin dünya sistemi içerisindeki konumları sahip oldukları sermaye birikimi ile açıklanmaktadır. Çevreden merkeze doğru giden artı değer akışı sermayenin yönünü belirlerken, sistem içerisinde yapısal düzenin yeniden şekillenmesini de sağlamaktadır. Avrupa kapitalizmi içerisine eklemlenen Osmanlı Devleti gerileme döneminde merkez ülkelerin ihtiyacı olan hammaddeyi ihraç ederken, ihtiyacı olan sanayi mallarını ithal eden bir çevre ülke ekonomisine dönüşmesi Wallerstein'ın vurguladığı bağımlılık ilişkisi çerçevesinde değerlendirilmektedir.

3. BAĞIMLILIK İLİŞKİSİ: OSMANLI DEVLETİ'NİN KAPİTALİST EKONOMİYE EKLEMLENME SÜRECİ

Osmanlı Devleti 17 ve 18.yy'da dünya kapitalist düzeni içerisinde kendi kendine yetebilen bir imparatorluk iken kapitalist düzen içerisinde var olan gücünü zamanla kaybetmeye başlamıştır. Wallerstein'a göre Osmanlı İmparatorluğu 1750 öncesinde merkez, yarı-çevre ve çevre olarak üçlü bir hiyerarşik yapıya sahip olan kapitalist dünya-ekonomi dışında yani dışsal bölgede yer alırken bu tarihten sonra önce dışsal alandan sistem içine çekilerek dünya-sistemine eklenmiş (Wallerstein, 1999: 18) çevre ülke konumuna getirilmiştir. Neo-Marksist geleneğe sahip olan Dünya Sistem Teorisi Osmanlı Devletinin emperyal düzene eklenme sürecini incelemektedir.

Osmanlı Devletinde 17 yy 'da iç yapı da yaşanan Celali ayaklanmalarının bürokratik yapıya olan etkisi, tımar sisteminin kalkmasıyla üretim ilişkilerinde yaşanan köklü değişiklikler tabanın ya da tarımsal yapıda çatlaklıklara zemin hazırlamıştır. Devlete düzenli bir gelir sağlayan tımar sistemini ortadan kalkınca ya da büyük ölçüde sekteye uğrayınca merkezi idare mevcut yeni güçlerin suyuna giderek bu yeni duruma uyum sağlamaya çalışmıştır. (Yerasimos,1977a: 467)

17. yy'da devlet yönetiminde yaşanan siyasi güç boşluğu başkentten taşraya kadar önemli ölçüde hissedilmeye başlanmıştır. Osmanlı devletinde meydana gelen iktisadi ve toplumsal değişiklikler sahip olduğu siyasi gücünü de zamanla yitirmesine yol açmıştır. Osmanlı Devletinin 17. ve 18.yy' da yaşadığı ekonomik ve siyasi güç boşluğu Avrupa kapitalist üretim tarzının ortaya çıktığı dönemlere denk gelmektedir.

19. yy 'da gerçekleşen Sanayi Devrimi ile endüstriyel üretimin artışı sonrasında gelişen hızlı teknoloji ekonomik ilişkilerinin yönünü değiştirmiştir. Batı'da oluşan sermaye birikimi sanayi devriminin temellerini oluşturmuştur. Sanayi Devrimi sonucunda sömürgecilik anlayışı ve azgelişmişlik kavramı ortaya çıkmıştır. Sanayi devriminin zorunlu kıldığı işbölümü üretim biçimi üzerinden yeniden tanımlanmaktadır. Üretim üzerinden tanımlanan bu işbölümü aynı zamanda toplumsal sistemler üzerinde de bir farklılaşma yaratmaktadır. (Gülalp, 1983: 17). Sanayi devrimi sonrasında üretilen mamul üretimler için ihtiyaç olan hammadde ve pazar arayışı hız kazanmıştır. Sanayi devrimi ekonomik işbölümü ve toplumsal hiyerarşik düzenin inşa edilmesinde önemli rol oynamıştır. Dünya ticaret yapısı aynı zamanda kapitalist hiyerarşik düzenin yapısına da yön vermektedir. Osmanlı imparatorluğunun kapitalist dünya ekonomisi içerisinde iş bölümü içerisinde yer alarak merkezden sanayi ürünleri satın alan ve karşılığında

IMMANUEL WALLERSTEIN BAKIŞ AÇISIYLA OSMANLI'DAN TÜRKİYE CUMHURİYETİNE EKONOMİK VE POLİTİK DEĞİŞİKLİKLERİN ANALİZİ

hammadde sağlayan bir çevre ülke olarak yer almaktadır. Osmanlı Devleti az gelişmişlik ve çevreleşme süreci ile bu dönemde tanışmıştır. Osmanlı devleti, 1838 yılına kadar mali politikalar üzerinde tek söz sahibi bir ülke ve aynı zaman 'kendi kendine yetebilen bir ekonomik modele sahip idi.

1838 yılında İstanbul'un Balta limanı semtinde İngilizler ile yapılan Balta Limanı Ticaret antlaşması Osmanlı ticari sisteminde köklü değişikliklere yol açarken, uluslararası ticaretin yabancıların lehine işlemlerini sağlamıştır. Osmanlı devleti sahip olduğu tekel sistemini kaldırarak yerli hammaddenin yabancı tüccarlar tarafından satın alınmasına imkan tanımıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun imzaladığı ticaret anlaşması kapitalist ekonomik modele eklenme sürecinin temelini oluşturmaktadır. 1838'den 1850'ye kadar ki dönemde Osmanlı'nın, İngiltere'den ithalatı %400 artarken, Osmanlı'nın toplam İngiliz ihracatındaki payı %1,9'dan %4,9'a yükselmiştir. (Kurmuş,1977:ss43)Yabancıların Osmanlı ticaretinde artan etkileri yerel tüccarın rekabet etmesini zorlaştırırken, yeni bir burjuva sınıfın ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Fransa, İsveç, Norveç, İspanya, Hollanda, Belçika, Danimarka ve Portekiz ile de benzer anlaşmalar sonraki yıllarda da imzalanmıştır. Osmanlı devleti tarafından kaldırılan ticaret vergisi çok yönlü ticari ilişkileri hızlandırırken, Avrupa'da sermaye birikimine yol açmıştır. Osmanlı'nın sahip olduğu hammaddenin kaliteli ve ucuz olması Avrupa ülkeleri için bir avantaja dönüşmüştür. Osmanlı Devleti bu anlaşma sonrasında Avrupa Devletlerine daha fazla borçlanarak mali krizlerin altyapısının oluşmasını hızlandırmıştır. Merkez ile bütünleşme ticari anlamda Osmanlı'nın Avrupa pazarları için hammadde üreten ve bu pazarlardan mamul sanayi malları alan bir bölge (çevre) haline dönüşmesidir. (Wallerstein, 1999: 23)

Osmanlı Devletinin Dünya Sistemi içerisinde eklenme sürecinde doğrudan yabancı sermaye yatırımları büyük öneme sahiptir. Osmanlı devleti içerisine sağlanan yabancı yatırımların çoğunu demiryolları ve limanlar oluşturmaktadır. Özellikle ticaret hacminin hızla arttığı 19. yüzyılın ikinci yarısında yabancı sermaye ile yapılan altyapı çalışmaları Osmanlı'nın kapitalist Avrupa'ya eklenmesini hızlandırmış ve bu yönüyle akademik çevrelerin ilgisini çekmiştir.(Kaynak,1984 :66-85)

1914'de Osmanlı Devletindeki yabancı sermaye yatırımlarının %50'si Fransız sermayesinden oluşurken %25'i ise Alman sermayesinden oluşmaktadır. Alman sermayesi Osmanlı ekonomisine geç girmesine karşın giderek önemli bir paya sahip olmuştur. (Rathmann,1976: 82-148) Demiryolu yatırımları ihracat yapan ülkeler için hammaddeyi ucuza temin ederek mamul ürünlere yeni pazar yaratma işlevi görmektedir. Demiryolları yapımının Avrupa

IMMANUEL WALLERSTEIN BAKIŞ AÇISIYLA OSMANLI'DAN TÜRKİYE CUMHURİYETİNE EKONOMİK VE POLİTİK DEĞİŞİKLERİN ANALİZİ

ülkelerinin sermaye ve işgücü tarafından tesis edilmesi Avrupa'daki demir- çelik pazarında yeni bir talebin oluşmasına yol açmıştır. Kapitalist düzen içerisinde merkez ülkeler kar getirmeyecek olan sermaye fazlalığını sermaye kıtlığı yaşayan çevre ülkelere ihraç ederken kar oranlarını arttırmakta ve hammadde ihtiyacını karşılamaktadır. Merkez ülkeler ile çevre ülkeler arasında ki ticari ilişkilerin artması sermayenin Anadolu topraklarında emperyal düzen tarafından yeniden bölünmesine, sermaye anlamında tekel pozisyonlarının güçlenmesine ve en önemlisi Anadolu topraklarının içine nüfus ederek sosyal etkileşimlerinin hızlanmasına yol açmıştır.

Osmanlı Devleti'nin ekonomik yapısı üzerinde büyük etkisi olan Avrupa kapitalist düzeni sosyal yapı içerisine de nüfus ederek Batılılaşma faaliyetlerinin de önünü açmıştır. Osmanlı Devleti tarafından hazırlanan bir dizi reform çalışmaları bürokratik yapının işleyişini, merkezi yönetim anlayışının yönünü değiştirmiştir. Tazminat fermanıyla ortaya çıkan Batılılaşma faaliyetleri, Avrupa'nın mali desteğine olan ihtiyacı bir kez daha ortaya koymuştur. Ekonomik temelli başlayan bağımlılık süreci zamanla toplumsal, yapısal ve siyasi boyutlara ulaşmıştır. Osmanlı yönetimi Tazminat reformları ile Batı yönetim anlayışını örnek alarak çevre ülke konumunun tabansal anlamda meşrulaşmasını sağlamıştır. Bürokratik yapı içerisinde yaşanan dönüşüm merkezi yönetim anlayışını zayıflatarak, ticari sınıfın ortaya çıkmasına yol açmıştır. 1838 yılında imzalanan ticaret anlaşması, yabancıların Anadolu sermaye üzerindeki etki alanının genişlemesine, ticari imtiyazlar ile yeni sınıfın ortaya çıkmasına ve ticari ağlar ile bağımlılık ilişkisinin güçlenmesine yol açarken, Batılılaşma girişimi olan tazminat fermanı ise yeniden tanımlanan bürokratik yapı ile yerli sınıfın devlet içerisinde ki gücünü yitirmesine yol açmıştır. Batının gelişmekte olan ülkelere kendi değerlerinin empoze etmesi, batı dışındaki toplumların ötekileştirilmesi ve Batı'nın hukuk, adalet ve ahlaki değerlerin tek sahibi olarak lanse edilmesi Post Kolonyal Teorinin temelini oluşturmaktadır. Bu teorinin en önemli temsilci olan Edward Said, "Orientalism" adlı eserinde batının kendi sınırları dışına çıkmamasını eleştirirken, emperyalist ve koloni toplum arasındaki kültürel ve siyasi mücadeleyi diğer bir ifadeyle bilgi ve güç kavramları arasında ki ilişkiyi irdelemektedir. Tazminat sonrasında yeniden tanımlanan bürokratik yapı, mevcut sistem içerisinde yapısal bölünmelere ve farklılaşmalara yol açmıştır. Osmanlı Devleti'nin de içinde yer aldığı Batı-dışındaki toplumların tarihlerinin, Batı hegemonyasının diliyle yazılması nedeniyle, insanlık tarihi içerisine oturtulması zorlaşmış, ve 'evrenselleşen batı-ksenli tarih paradigmasının zihinlerde oluşturduğu tarihî akış şeması' Doğu toplumlarını anlamadaki en önemli metodolojik engel haline gelmiştir.(Davutoğlu,1999:17)

IMMANUEL WALLERSTEIN BAKIŞ AÇISIYLA OSMANLI'DAN TÜRKİYE CUMHURİYETİNE EKONOMİK VE POLİTİK DEĞİŞİKLERİN ANALİZİ

Osmanlı Devleti 19.yy'a kadar ihtiyacı olan finansal desteği Galata Bankerleri olarak bilinen sermaye sahiplerinden yüksek faiz karşılığında temin etmiştir. Tazminat sonrasında Batı tarafından talep edilen modernleşme hareketleri ve yeniden yapılanma faaliyetleri ordu ve bürokratik düzenin yeniden şekillenmesine ve dış borç seviyesinin artmasına yol açmıştır. 1850'li yıllardan itibaren devam eden borçlanma devletin mali yapısını olumsuz yönde etkilemiştir. Osmanlı devleti uluslararası arenada ekonomik yönden saygınlığını yitirirken, siyasi anlamda da sahip olduğu gücünü kaybetmeye başlamıştır. Osmanlı ticaret dengesinde ortaya çıkan dış borç açığının temini için Islahat Fermanı yayınlanmış, mali ve parasal sisteme yönelik reform ve kurumların oluşması yönünde fon oluşumunu teşvik etmiştir. Osmanlı Devleti'nin, Tazminat ve Islahat Fermanlarıyla artan borçlanma süreci kapitalist düzen içerisinde merkez ülkelere karşı olan bağımlılığını garanti altına alırken, çevre ekonomisi içerisinde ki var olan konumunu da güçlendirmiştir. 1881 yılında kurulan "Düyun'u Umumiye" idaresi devlet ekonomisinin başka dış güçler tarafından kontrol edilmesi ile sonuçlanmıştır.(Kopar,2012)Avrupa ülkeleri Osmanlı Devleti'nin ekonomik ve finansal sermayesini kurumlar aracılığıyla kontrol ederek gelir kaynaklarının üzerinden hakimiyet sağlamaktadır. Osmanlı Devleti'nin dışa karşı olan ekonomik bağımlılığının her geçen gün artması ülke içerisinde yabancı sermayenin genişlemesine ve kapitalist ülkelerin hammadde ihtiyacını sağlayan bir pazar konumuna ulaşmasına yol açmıştır. Osmanlı dönemindeki serbest kapitalistleşme süreci, dış borçlanmanın artması, gelirlerin ipotek altına alınması ve beraberinde gelen iç karışıklıklar ile devletin iflasına giden sürecini hızlandırmıştır. Osmanlı Devleti kapitalist ülkelerin hammadde ihtiyacını sağlayan bir pazar konumuna doğru gerilemeye başlamıştır.

1908 yılında iktidara gelen İttihat ve Terakki Partisi ile milliyetçilik ilkesi yükselişe geçmiş, milli iktisat kavramı oluşmuş ve koruyucu bir dış ticaret politikası hedeflenmiştir. (Toprak,1982:225) İttihatçılar milli iktisat politikasıyla hem dünya kapitalizmin Osmanlı ekonomisi üzerindeki etkileri giderebileceklerini hem de ülke içerisinde giderek kötü duruma düşen azınlık tüccarlarına karşı bir milli burjuvazi yaratabileceklerini düşünüyorlardı. (Martal,1999:18) Bundan sonra ise azınlık burjuvazisine karşı Türk burjuvazisi yaratma çabası artmış, azınlıklar ekonomik yaşamdan dışlanmaya başlanmıştır. I. Dünya savaşı sonrasında Osmanlı Devleti'nin Batı ile artan işbirliği kapitalist dünya düzeni içerisinde daha fazla yer almasına yol açmıştır. 1920 yılında yayınlanan Misak-i Milli kararları ile kapitülasyonların kaldırılması için ve tam bağımsızlık isteği ortaya konmuştur. I. Dünya savaşı sonrasında kapitülasyonların kaldırılması Avrupa aleyhine olan bir iktisadi gelişme örneği olmuştur. 10

IMMANUEL WALLERSTEIN BAKIŞ AÇISIYLA OSMANLI'DAN TÜRKİYE CUMHURİYETİNE EKONOMİK VE POLİTİK DEĞİŞİKLERİN ANALİZİ

Ağustos 1920 tarihli Sevr Antlaşması'nın kapitülasyonlarla ilgili "Ticaret ilişkileri" başlığı altında yer alan hükümleri de (Sevr: 261-268.md.) Osmanlı heyeti tarafından onaylandı. I. Dünya savaşı ve Kurtuluş savaşlarının ekonomik maliyetlerin etkisi Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. Osmanlı yönetimi ulusal savaş boyunca dış ticaret alanında açık vermeye başlamıştır. II. Meşrutiyet dönemi ile birlikte oluşan Türk burjuvazisi, Kurtuluş savaşı ile beraber tekel olmuştur. İttihatçılar milli iktisat politikasıyla hem dünya kapitalizmin Osmanlı ekonomisi üzerindeki etkileri giderebileceklerini hem de ülke içerisinde giderek kötü duruma düşen azınlık tüccarlarına karşı bir milli burjuvazi yaratabileceklerini düşünüyorlardı. (Martal,1999:18) Bundan sonra ise azınlık burjuvazisine karşı Türk burjuvazisi yaratma çabası artmış, azınlıklar ekonomik yaşamdan dışlanmaya başlanmıştır. Dünya savaşı ile beraber Batı ile olan ilişkiler daha çok iç içe geçmiş ve kapitalist dünya düzeni içerisinde yer almaya başlanmıştır.

4. BAĞIMLILIK İLİŞKİSİ: ÇEVRE ÜLKE KONUMUNDAN YARI ÇEVRE KONUMUNA GEÇİŞ DÖNEMİ

Osmanlı devleti Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan önce yaşadığı ekonomik, toplumsal, demografik ve coğrafi değişiklikler yaşamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan bu yanda çok yönlü yapısal reformlar gerçekleştirmiştir. 1923 yılında Lozan Anlaşması ile kurulan Türkiye cumhuriyet ulus devleti ekonomik, toplumsal ve yapısal birliğin önemine vurgu yaparak, toplumsal bütünleşme amacını ön plana çıkarmıştır. Osmanlı Devleti sonrasında yerine kurulan Türkiye Cumhuriyeti istiklal savaşını kazanarak, kendi ekonomik bağımsızlığını ilan ederek çevre ülke konumundan yarı çevre konumuna geçiş yapma yolunda önemli adımlar atmıştır.

Türkiye Cumhuriyetin ilk yıllarında gerçekleşen Türk -Yunan mübadelesi ile Müslüman nüfus birliği sağlanarak, heterojen nüfus yerine daha homojen Müslüman Türk nüfus yapısı oluşturulmuştur. 1927 yılında gerçekleşen ilk nüfus sayımında Türkiye'de nüfus sonuçları 13 milyon olarak sonuçlanmıştır. Nüfusun azalması ekonomik paylaşımı da etkilediği için bu dönemde Türkiye kendi kendini toparlama imkân bulmuştur. Mübadele ve savaş sonrası gayrimüslimlere ait olan topraklar özel sektör içerisinde paylaşılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti kapitülasyonların kaldırılması sonucunda uluslararası arenada bağımsız bir devlet olarak tanınmıştır. Türkiye Cumhuriyeti 1929 yılında ekonomik yapı içerisinde kendi gümrük tarifelerini koyabilmesi ticari alanda kazandığı ekonomik bağımsızlığı ön plana çıkarırken, iktisadi yönde kalkınma için gerekli olan zemini hazırlamıştır. Osmanlı devleti gelirinin çoğunu gayrimüslim ve toprak sahiplerinden talep ettiği aşar vergisinden sağlarken, Türkiye

IMMANUEL WALLERSTEIN BAKIŞ AÇISIYLA OSMANLI'DAN TÜRKİYE CUMHURİYETİNE EKONOMİK VE POLİTİK DEĞİŞİKLERİN ANALİZİ

Cumhuriyeti devlet gelirlerinin çoğunu kentlerden sağladığı nakdi gelir vergisinden elde etmektedir.

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti, 1923 yılında gerçekleşen İktisat kongresinde de ekonomik alanlarda yeni düzenlemeler yapılarak, özel sektör devlet güvencesiyle desteklenmeye başlanmıştır. İzmir İktisat Kongresi ile alınan tam bağımsızlık kararı sonrasında Misak-ı İktisadi resmen kabul edilmiştir. 1929 Amerikan borsasının çökmesiyle oluşan kriz, sermayenin gerilmesine ve tarım fiyatlarının düşmesine yol açmıştır. Türkiye'nin kalkınması için Sovyetler Birliği tarafından birinci beş yıllık kalkınma planı uygulanarak devletçilik politikaları yürütülmeye devam etmiştir.

Osmanlı Devleti'nin içerisinde ekonomik ve toplumsal anlamda kapitalist ekonomi içerisine eklenme sürecinde rol oynayan altyapısal girişimlerin benzeri yeni kurulan Türkiye devletinde de görülmüştür. Türkiye Cumhuriyeti, Kurtuluş savaşı sonrasında kendi sınırları içinde altyapısal ulaşımı sağlamak için kurduğu demiryolları bağlantıları ile doğu ve batı arasındaki entegrasyonu sağlamayı, toplumsal bütünleşmeyi gerçekleştirmeyi ve beraberinde milli ekonomi yaratmaya çalışmıştır. Türkiye yatırımlarının çoğunu demiryolu çalışmalarına harcayarak altyapısal ulaşım ağını oluştururken toplumsal bütünleşmeyi hızlandırmıştır. Kemer sıkma politikaları, altyapısal çalışmalarda istihdama yönelik teşvikler ve tasarrufa yönelik çalışmalar yerel ekonominin gelişmesine katkı sağlamıştır. 1930'larda Batı ülkeleri de Türkiye gibi korumacı politikalar yürüterek dışa karşı daha kapalı bir ekonomik model benimsemiştir. Bu dönemde özel sektör ikinci planda kalırken devletin ekonomi üzerindeki etkisi önemli derecede devam etmiştir. Türkiye Cumhuriyeti ulus devlet olarak kurulduğunda Osmanlı Devletinden kalan borçlarını %67 sini ödemeyi kabul ederek, 1956 yılında kalan borçların ödemesini tamamlamıştır.

Osmanlı Devleti'nin 19 yy'dan itibaren yürüttüğü Batı içerisinde "Denge Arayışı" politikası Türk dış politikasında da devam etmiştir. Türkiye Cumhuriyeti, 1919- 1923, 1923-1939 ve 1939-1945 dönemlerinde Batı içinde denge politikasını uygulamıştır. (Oran 2001:49) İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan iki kutuplu dünya da çevre ve yâri çevre ülkeler merkez ülkeler etrafında konumunu almaya çalışırken, bu ülkeler taraflarını seçmek durumunda kalmışlardır. Soğuk savaşın ilk yıllarından itibaren Türkiye, Batı içerisine sunulan bir takım teşvikler, yardımlar ve Batı merkezli kurulan kurumlar aracılığıyla çekilmiştir.

ABD, İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurumlar aracılığıyla inşa ettiği yeni siyasi, ekonomik ve toplumsal düzen içerisinde ahlaki değerleri ve liberal ilkeleri ön planda tutarak rakip devletlere karşı güçlü bir çevreleme ve caydırma politikası oynamıştır. İkinci Dünya

IMMANUEL WALLERSTEIN BAKIŞ AÇISIYLA OSMANLI'DAN TÜRKİYE CUMHURİYETİNE EKONOMİK VE POLİTİK DEĞİŞİKLERİN ANALİZİ

Savaşından sonra ABD, küresel düzenin kurucusu, barışı inşa eden ve aynı zamanda koruyan bir devlet olarak ön plana çıkmaktadır. ABD tarafından Truman Doktrini adı altında Türkiye'ye sağlanan askeri yardım ve Marshall planı doğrultusunda sağlanan ekonomik yardım Batı yönetim anlayışına olan bağımlılığının oluşmasına yol açmıştır. 1945'ten sonra ki Türk-Amerikan ittifakından Türkiye'nin beklentileri arasında da güvenliği koruma, askeri ve ekonomik yardım elde etme ve Batı tipi devlet yapısını güçlendirme arzusu yer almıştır. (Uslu 2000:204) Türkiye, Batı tarafından kapitalist düzenin sistem içerisinde var olan etkisini yaymak amacıyla sunulan politikalarının içerisinde yer alarak tarafını açıkça göstermiştir. Amerika Birleşik Devletleri rakibi olan Sovyetler Birliği'nin nüfuz alanının genişlemesini önlemek amacıyla çevresindeki ülkelerle yürüttüğü ittifak anlayışını siyasi zeminde karşılığını bulmayı hedeflemektedir. Batı, Türkiye'yi kendi nüfuz alanı içerisine alarak, askeri hareket alanını genişletmek ve sistem içerisindeki gücünün yayılmasını sağlamıştır.

Türkiye'nin dış politika alanında Amerika önderliğinde sağlanan askeri ve ekonomik yardımları kabul etmesi, NATO güvenlik şemsiyesi altında yer alması ve Bretton Woods sistemin bir parçası olması Batı kapitalist düzeninin içerisinde yer aldığını göstergesidir. Türkiye'nin farklı Avrupa kurumları içinde temsil edilişi, elitler tarafından ülkenin Batılı kimliğinin nişanesi, Avrupa ile kurulan daha yakın ortaklıklar ise her şeyin üzerinde bir uygarlık misyonu olarak görülmekteydi (Eralp 1994:132-134) 1950'lerde Amerika Türk dış politikasının en önemli, hatta tek dayanağı haline almış; Osmanlı döneminden bu yana Avrupa ile yürütülen ilişkiler de Amerika ile gelişen münasebetler arasında eritilmiştir. (Bostanoğlu 1999:331) Türkiye'nin politika yapıcılarını tarafından AT, Batı ittifakının siyasî paktını destekleyen ve güçlendiren iktisadi eksenini olarak algılanmıştır. (Eralp 1996: 37).

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında imzalanan Gümrük Birliği Anlaşması 1995 yılında yürürlüğe girmiştir. Batılı güçlerin Osmanlı Devleti'ni kendi ekonomik düzeni içerisine çekerek elde ettiği ticari imtiyazların temelini oluşturan ticari anlaşmaların benzerini 1996 yılında Türkiye ve Avrupa Birliği arasında ortak pazar amacı taşıyan gümrük birliği Anlaşmasında görmek mümkündür. Gümrük birliği anlaşması Türkiye ve AB ülkeleri arasında ki ekonomik tarifelerin kaldırılması ve üçüncü ülkelere karşı ortak bir gümrük birliği tarifesi uygulanmasını öngörmektedir. Türkiye'nin AB'ye ihracatında ciddi bir artış meydana gelmemesine rağmen, Türkiye'nin AB ürünlerinin ithal etme oranında önemli ölçüde artış mevcuttur. Buna bağlı olarak AB'ye ihracatın toplam ihracat içindeki payı değişmemiş, AB'den ithalatın toplam ticaret içindeki payı artmıştır. (Ege, 2006: 3) Türkiye, Gümrük birliği ile kapitalist düzenin içine çekilerek, Batı lehine işleyen sistemin bir parçası olmuştur. Türkiye'nin

IMMANUEL WALLERSTEIN BAKIŞ AÇISIYLA OSMANLI'DAN TÜRKİYE CUMHURİYETİNE EKONOMİK VE POLİTİK DEĞİŞİKLERİN ANALİZİ

merkez ülkelerin ekonomilerine olan bağımlılık ilişkisi, şartlı yardım paketleri, gümrük birliği kapsamında gerçekleşen serbest ticaret anlaşmaları ve ekonomik hibeler ile daha belirgin hale gelmiştir. Türkiye'nin Batılı güçlere sağladığı ucuz hammadde ve iş gücü sermaye birikiminin temelini oluşturmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan günden itibaren Batı ittifakı içerisine eklenerek, kapitalist düzenin bir parçası olmuştur. Türkiye'nin kapitalist dünya ile entegre olma süreci Neo liberal politikalar ile hızlanmıştır. Türkiye, 1980 kararları ile ithal ikameci modelden vazgeçerek ihracatı teşvik modeline geçerek yabancı sermayenin ülke içerisine girişi desteklenmiştir.

Küreselleşmenin etkisiyle daha fazla önem kazanmaya başlayan Neo liberal politikalar gelişmekte olan devletlerin üzerinde hem ekonomik hem de sosyo politik anlamda olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Neo liberal politikalar toplumsal anlamda eşitsizlik ve yoksullaşmayı arttırarak, tek taraflı ekonomik büyüme sağlamıştır. Piyasa odaklı uygulanan politikalar tarım ekonomisinin yavaşlamasıyla yerli istihdamının olumsuz yönde etkilemiştir. Türkiye'de gelir eşitsizliği ve büyüme arasında pozitif yönlü bir ilişki gerçekleşmemiş, diğer bir ifadeyle artan gelir eşitsizliği arzu edilen büyüme performansının yakalanmasına yardımcı olmamış, gerçekleşen düşük büyüme oranları ise ücretli kesimin durumunu daha da kötüleştirmiştir. (İncekara, 2016:366) Neo-liberal politikalar politik ve ekonomik özgürlüğü ortadan kaldırarak merkez ülkelerin ekonomilerine olan bağımlılığı arttırmıştır. Türkiye de liberal politikalar sonucunda hız kazanan özelleştirme faaliyetleri çok uluslu şirketlerin varlığını ve sermaye çıkarlarının korunurken, orta ve fakir sınıf üzerinde olumsuz etkiler bırakmaktadır.

Amerikan hükümeti tarafından ihracatı teşvik amacıyla oluşturulan "Washington Konsensüsü" ile kemer sıkma politikaları, özelleştirme, minimal devlet anlayışı ve doğrudan yabancı yatırım politikaları ön planda yer almıştır. ABD tarafından oluşturulan "Washington Uzlaşısı" terimi sürdürülebilir bir büyüme anlayışı altında tanımlanmıştır. IMF ve Dünya Bankası aracılığıyla yapısal reformlar tüm gelişmekte olan ülkelerin sorunlarına çözüm bulmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Ödemeler dengesinde sorun yaşayan ülkelere finansal destek sağlamayı, uluslararası ticaret ve istihdamın yeniden canlanması hedeflenmiştir. Washington Uzlaşısının ortaya koyduğu politikalar pek çok ülkede kararlı bir şekilde takip edilmiş olmakla birlikte, bu ülkelerde ekonomik istikrarın sağlanması ve korunarak devam ettirilmesini başaramadığı gibi kriz yaşanma olasılığını da yok etmemiştir. (Karakurt,1999:29) Gelişmekte olan ülkelerin bütçe açıklarının kontrolünü sağlayamaması ve yoksulluğun uzun süreli devam etmesi krizlerin tekrar ortaya çıkmasını yol açmıştır. Küreselleşme ekonomik kalkınma için fırsatlar sunsa bile az gelişmiş ülkelerin çoğu bundan mahrum kalmaktadır.

IMMANUEL WALLERSTEIN BAKIŞ AÇISIYLA OSMANLI'DAN TÜRKİYE CUMHURİYETİNE EKONOMİK VE POLİTİK DEĞİŞİKLERİN ANALİZİ

Uluslararası sistem içerisinde sermaye sahiplerine sağlanan yüksek getiri ile toplumsal yapı içerisinde farklılaşmalar oluşmaktadır. Thomas Piketty, zengin dünyanın içindeki farklılıklara dikkat çekmektedir. (Piketty,2014:787) Batı Avrupa'da merkez ülkelerde vergi oranları %50 seviyelerinde, az gelişmiş ülkelerde %10 ve gelişmekte olan ülkelerde ise %30 seviyelerindedir. Vergi oranının düşük olan ülkelerde tam aksine refah gelişmişlik seviyesi düşüktür. Refah düzeyi yüksek olmayan ülkelerde gelir eşitsizliği farkı açılırken, ülkelerin gelir dağılımı arasında da büyük farklar ortaya çıkmaktadır. Ülkelerin ekonomik başarıları kurumlara, ekonomik kurallara ve sömürücü siyasal kurumlara bağlıdır. Devletlerin çoğulcu ve katılımcı politika yürütmemeleri, bireysel icatların olmaması, kaynakların eşit dağıtılmaması ve mevcut gücün denetlenmemesi hem ulusal hem de uluslar arası yapı içerisinde başarısızlıkla sonuçlanmaktadır. Artı değer, düşük ücretler, uzun çalışma saatleri ile devam eden sömürü döngüsü kapitalist düzenin sürekliliğine katkı sağlamaktadır. Batı aracılığıyla az gelişmiş ülkeler üzerinde etkili olan Neo-liberal politikalar gelişmiş ülkelerin sermaye birikimini ve dış yatırımını desteklerken, gelişmekte olan ülkelerin kapitalist ülkelere olan bağımlılık ilişkisini ve üretici pozisyonlarının devam etmesini sağlamaktadır.

5. SONUÇ

Dünya sistem teorisi, kapitalizmin tarihsel olarak ortaya çıkışını, nasıl yol aldığını ve hegemonyal düzenin nasıl kurulduğunu merkez, çevre ve yarı çevre ülkeler arasındaki bağımlılık ilişkisi ile açıklamaktadır. Bağımlılık ilişkisi sürdükçe, çevre ülkelerin kalkınması, gelişmesi ve zenginleşmesi mümkün değildir. Merkez ülkelere, kapitalist dünya ekonomisinden en fazla yararlanan bölgedir. Az gelişmişlik ise kapitalist kalkınmanın bir sonucudur. Her bölgede farklı sosyal-ekonomik yapıların oluşması o bölgelerin küresel iş bölümündeki yeri ve sermaye birikimindeki rolü ile yakından ilgilidir. Eşitsiz mübadele, artı değerlerin merkez ülkelere transfer edilmesi, eski teknolojinin az gelişmiş ülkelere olan transferi, ucuz hammadde ve emek sömürüsünün devam etmesi, gelişmiş ülkelerin sermaye birikimini arttırmasına ve daha fazla gelişmesine katkı sağlayacaktır. Sanayi devrimi ile beraber, üretim çapında yaşanan artış burjuva karşısında duran yeni bir sınıf olan kent proletaryası oluşmuştur. Kapitalist düzen içerisinde işgücünün satılır hale gelmesi, sermaye ve mülk sahiplerine artan bağımlılık ilişkisi, üretim araçlarının özel mülkiyette yer alması, ucuza alınan hammaddenin işlenip piyasaya karla sunulması vb. benzeri konular kapitalizm ruhunu oluştururken, yapısal hiyerarşik düzeninde yönünü belirlemektedir. Kapitalist sistem daha çok sermaye biriktirenlerin fayda sağladığı bir sistemdir. İktisadi büyüme ulusların zenginliğini ve yoksulluğunu ölçmede en önemli süreç olmaktadır.

IMMANUEL WALLERSTEIN BAKIŞ AÇISIYLA OSMANLI'DAN TÜRKİYE CUMHURİYETİNE EKONOMİK VE POLİTİK DEĞİŞİKLERİN ANALİZİ

Dünya ölçeğinde genişlemeye ve her geçen gün etkisini arttırmaya devam eden kapital ekonomik düzen Osmanlı Devletini ve sonrasında kurulan Türkiye Cumhuriyeti'ni de kendi içine çekerek devletlerin üretim biçimlerini, yönetim biçimlerini ve yaşamsal değerlerini yeniden şekillendirmiştir. Osmanlı Devleti'nin gerilemesine yol açan ekonomik ve toplumsal temelli dönüşüm üzerinde kapitalist düzenin çevreleme süreci belirleyici olmuştur. Osmanlı Devletinin çevre ekonomileri içerisinde eklemelenmesi kapitalist düzenin sunduğu liberal yönetim anlayışından kaynaklanmaktadır.

Osmanlı Devleti yerine kurulan Türkiye Cumhuriyeti Osmanlı devletinden kalan mirasın izlerinin silinmesinde rol oynayan milli sermaye odaklı politikalara yönelerek, ekonomik temelli bağımsızlığın kazanılması için bir dizi reformlara yönelmiştir. Türkiye Cumhuriyeti emperyal sistemin içerisinde kaybolan Osmanlı Devletini çevre ülke konumundan kurtararak yerine kurulan devleti yarı çevre ülke statüsüne yükseltmiştir. Türkiye Cumhuriyetinin ekonomik ve toplumsal bütünleşmenin sağlanmasına büyük rol oynayan korumacı ve milli politikalar aynı zamanda dışa karşı bağımsız bir devlet modeli inşa etmiştir. 1980 ve sonrasında Türkiye'nin dışa olan bağımlılığının artmasında, rekabet gücünün zayıflamasında ve sermaye birikiminin azalmasında Neo liberal politikalar olumsuz etkiler bırakmıştır. Neo-liberal politikalar küresel kapitalizmi desteklerken, az gelişmiş ve ya gelişmekte olan ülkelerin dışa olan bağımlılığını arttırmıştır. Küreselleşme ile birlikte daha fazla tüketim kapitalist düzende sermaye sahiplerinin daha fazla kar etmesine ve daha fazla biriktirmesine yol açarken, ihtiyaçlarını doyum seviyesine ulaştırmaya çalışan alt sınıfın daha fazla çalışması kapitalistlerin artı değer sağlamasına yol açmaktadır. Dünya kapital ekonomisi içerisinde gelişmiş ülkeler iktisadi gelişmelerini devam ettirirken, Türkiye çevre ve gelişmiş ülkeler arasında köprü görevini gören yarı çevre bir ülkeye olmaya devam ettirmektedir.

6. KAYNAKÇA

Acemoglu. D,&Robinson, J.A.(2012) "*Ulusların Düşüşü -Güç, Zenginlik ve Yoksulluğun Kökenleri*", Doğan Egmont Yayıncılık, İstanbul.

Arrighi,Giovanni,(2016)"*Uzun Yirminci Yüzyıl*",(Cv Bozdemir, Recep) ,İmge Kitapevi Yayinlari.

Boratav. K,(2007) "*Türkiye İktisat Tarihi 1908-2005* İmge Kitapevi, Ankara,

Bostanoğlu, B. (1999) "*Türkiye-ABD İlişkilerinin Politikası*". Ankara: İmge Yayınevi

Gilpin.R(2004)"*Global Political Economy*"*Understanding the International Economic Order*" Princeton,NJ,Princeton Universty Press.2004.

**IMMANUEL WALLERSTEIN BAKIŞ AÇISIYLA OSMANLI'DAN TÜRKİYE
CUMHURİYETİNE EKONOMİK VE POLİTİK DEĞİŞİKLERİN ANALİZİ**

Ege Aylin,(2006) *Türkiye'nin AB'ye Üyeliğinin Ekonomik Etkileri: Üç Muhtemel Senaryo Üzerinde Düşünceler* SPK Yayınlan.

Eralp, A. (1994) ‘‘Turkey and European Identity: Forging New Identitites Along Old Lines’’, International Journal of Sociology, 24

Eralp, A. (1996) *Değişen Savaş-Sonrası Uluslararası Sistemde Türkiye ve Avrupa Topluluğu, Türkiye ve Avrupa İlişkileri içinde*, (Canan Balkır ve Allan M. Williams, ed.) İstanbul: Sarmal Yayınları.

Davutoğlu,Ahmet (1999) ‘‘Tarih İdraki Oluşumunda Metodolojinin Rolü: Medeniyetlerarası Etkileşim Açısından Dünya Tarihi ve Osmanlı’’, Dîvân İlmî Araştırmalar, sayı: 7, s. 17.

Gülalp, Haldun: (1983) ‘‘Gelişme Stratejileri ve Gelişme İdeolojileri’’, Yurt Yayınları, Ankara.

Incekara, Ahmet.(2016) *Türkiye’de Neoliberal Ekonomi Politikaları Sürecinde Gelir Bölüşümü ve İktisadi Büyüme İlişkisinin Analizi’’*,International Conference on Eurasian Economies,

Kara, Ishak Gazi(2007)’‘Küreselleşme, Medeniyetler ve Dünya Düzeni’’, Disiplinlerarası Calisma Dergisi, Cilt 12/23.

Kaynak, Muhteşem (1984) ‘‘Osmanlı Ekonomisinin Dünya Ekonomisine Eklemlenme Sürecinde Osmanlı Demiryollarına bir Bakış’’, Yapıt, sayı 5, Haziran-Temmuz .

Kazgan, G.(2008) ‘‘Türkiye Ekonomisinde Krizler(1929-2001),Ekonomi Politik açısından bir irdeleme ‘‘İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı,İstanbul.

Karakurt,Birol (2011) ‘‘Washington Konsensüsünden Küresel Mali Krize Mali Disiplin ve Türkiye’deki Gelişmeler’’, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 25, Sayı: 1.

Kurmuş, Orhan(1977) *Emperyalizmin Türkiye’ye Girişi*, Bilim Yayınları, İstanbul.

Martal, Abdullah, (1999)’‘Değişim surecinde İzmir’de Sanayileşme’’, Dokuz Eylül Yayınları ,İzmir.

Mandel.E.(2013) ‘‘Geç Kapitalizm’’,(Cv.Badem,Cev),Versus Kitap Yayinlari.

Lewis, B. (2001) ‘‘The Revolt of Islam’’. The New Yorker. 10 Aralık

Oran, B. (2001) *Türk Dış Politikasının Temel İlkeleri. Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşı’ndan Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar içinde*, (Baskın ORAN ed.) C.I

**IMMANUEL WALLERSTEIN BAKIŞ AÇISIYLA OSMANLI'DAN TÜRKİYE
CUMHURİYETİNE EKONOMİK VE POLİTİK DEĞİŞİKLERİN ANALİZİ**

Özgün, Cihan (2008) “*Osmanlı Ekonomik Politığıne Kısa Bir Bakış*”(XVIII-XIX. Yüzyıllar), Tarih Okulu, Şayı I(5-17), İzmir.

Pamuk, Şevket:(1994)*Osmanlı Ekonomisinde Bağımlılık ve Büyüme 1820-1913*, Türkiye Araştırmaları, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Pamuk, Şevket(2016),” *Türkiye'nin 200 yıllık iktisadi Tarihi*” İş Bankası Kültür Yayınları.

Piketty, Thomas,(2014) ”*Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital*”, İş Bankası Kültür Yayınları.

Rathmann, Lothar:(1976) “*Alman Emperyalizminin Türkiye'ye Girişi*,” Bilim Araştırma Dizisi, Gözlem Yayınları, İstanbul.

Said, Edward,(1998)”*Oryantalizm*”, İrfan Yayınevi, Ankara.

Toprak, Zafer (1982) “*Türkiye'de Milli İktisat(1908-1918)*, İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

Uslu, N. (2000)” *Türk-Amerikan İlişkilerinde Kıbrıs*”, Ankara: 21. Yüzyıl Yayınları.

Wallerstein, Immanuel (1999) “*Osmanlı İmparatorluğu ve Kapitalist Dünya-Ekonomi: Bir Kaç Araştırma Sorusu*” (Ter: Ebru Afat), Bilim ve Sanat Vakfı, Bülten.

Wallerstein, Immanuel,(2014)”*The Ottaman Empire and the Capitalist World Economy* “Research Foundation of Suny.

Wallerstein, Immanuel,(2012) ”*Modern Dünya Sistemi I*”,(Cv Boyacı, Latif),Yarin Yayınları.

Yerasimos, Stefanos:(1977)”*Az gelişmişlik Sürecinde Türkiye, Bizanstan Tanzimata*”, Cilt 1, Çev: Babür Kuzucu, Gözlem Yayınları, İstanbul.